

Szentháromság ünnepe után 1. vasárnap

► Lk 16,19–31

Járható út a lelki szegénységből az üdvösség gazdagsága felé

A vasárnap jellege

A tanév vége felé járunk, és az egyházi esztendőben is végigértünk a Krisztus-események sorozatán. A zöld oltárterítő színe – amely ezzel a vasárnapkal kezdődően hosszú hónapokig marad a templomban – mutatja az irányt, hogy mennyi tennivalónk van még annak érdekében, hogy az egyház életben maradjon, zöldelljen, mint a növekvő vetés. A manapság uborkaszegzethez hasonlított „közönséges vasárnapok” ne a gyülekezeti alkalmak kiüresedését jelentsék, hanem inkább egy kiváló lehetőséget arra – ahogy Jánossy

Lajos írja –, hogy a *plantatio Dei* (Isten ültetvénye) tovább éljen, és a pünkösdi utáni időszakban az életünket megszentelő Lélek működésére hagyatkozzunk – tehát nincs is lehetőségünk, sem alapunk elkényelmesedni (JÁNOSY 1944, 44. o.). A vasárnap kötelező lekiója maga a hitoktatás *locus classicus*, a *sömá Jisráél*, 5Móz 6,4–9 alapján; megerősíti a tanév elején újra felismert motivációt a gyülekezeti és iskolai hitoktatásban. A fakultatív lekió pedig egy régóta erre a vasárnapra kijelölt epistola 1Jn 4,16b–21-ben, amellyel már az 1920-as években írt igehirdetések és előkészítők is foglalkoztak.

Amit a textusról tudni kell

A textus hangsúlyait a kontextusából kiindulva szeretném meghatározni. Lukács saját anyagából való ez a példázat, amelyet Kocsis Imre a „nagy betétként” emleget (2007, 240. o.). Ennek a nagy egységnek a része ez a példázat is, amely lezárja az anyagiakról szóló szakaszokat. Előtte találjuk meg a hamis sáfár és a tékozló fiú példázatát is, és ha még egy fejezettel visszább lapozunk a Bibliában, akkor ott vannak a szociális érzékenységgű jézusi beszédek, melyeket az Isten országával állít párhuzamba. Mindenhol az világlik ki, hogy Isten Krisztus által olyat végzett el az életünkben, ami nem maradhat észrevétlen a hívő ember életében, vagyis a hitnek cselekedetekben kell megmutatkoznia, legyen szó pénzről, hatalomról, családról, barátokról vagy bármilyen hétköznapi élethelyzetről. A mennyei életrendet kell élnie az embernek már itt, a Földön.

A példázatban két ember haláláról és halál utáni sorsáról is olvasunk. Az itt és odaát feszültségét hordozza magában ezáltal a példázat, vagyis azt, hogy mit jelent nekünk két ország polgáraiént élni és boldogulni. Ebből ágazhat visszafelé az ugyancsak fontos életkérdésünk: hogyan lehet gazdag/szegény emberként az üdvösség reménységében élő, hitét megélő kereszténynek lenni? Jézus igazi példázatos célja valószínűleg nem abban keresendő, hogy tudassa, milyen a menny és a pokol, hanem inkább az lehetett a szándéka, hogy felhívja a figyelmet, hogyan éljünk és higgyünk, hogy a mennybe kerülhessünk.

Az írásmagyarázati részből ezek alapján emelek ki pár gondolatot. A szegény embernek Lázár a neve, amelynek jelentése: Isten segít. Ő a szenvedésben is kitartó ember, akinek hitét nem bizonygatja a példázat, hanem feltételezi. Ugyanakkor nem minden szegény ember hívő ma sem, és valószínűleg Lázárt sem a néhez anyagi körülményei emelték a hit biztonsá-

gába. A gazdag a nevenincs ember, mert ő nem a hit példaképe. Egyikünk sem szeretné a gazdag helyében, hogy az élet könyvéből kitöröltesse a nevünk, és a névtelenség, megsemmisülés homályába vesszünk. Ezt a fájdalmat fejezi ki a gazdag ember a példázatban rokonaival kapcsolatban, de még mindig úgy gondolkozik, ahogy életében is: érte mindenki tegyen meg mindent (nyelve hűsítése, rokonai megmentése). Ő is az üdvözültek közé tartozhatott volna, ha eljutott volna az igaz hit megelégségéig élete során, de saját önzősége magába fordította őt, és betelt a gazdagságával. A név nélküli bíborba öltözött gazdag fecsegésével tele van a példázat, a néven számon tartott Lázár pedig a néma, meggyötört, beteg és éhező, tisztátalanságban szenvedő szolga szerepében marad, mintha ezzel követné a példázat a krisztusi mintát. Ezt a Krisztust hirdethetjük ezen a vasárnapon is, aki tűrte értünk és miattunk a szenvedést és a gyalázatot.

A perikópa megértése

A *Lelkipásztor* korábbi előkészítőit áttekintve a folyóirat indulásának első éveitől egészen 2015-ig megtaláljuk az egyházi esztendőben ennek a textusnak a tíz–tizenegy évenkénti előfordulását. Vajon másként prédikálunk erről az igéről, mint tettük régebben? A teljesség igénye nélkül való vizsgálat eredménye az, hogy teológiai értelemben véve nem, hiszen a gazdag és a szegény ember társadalomban betöltött szerepe az evangélikus teológiai értelmezést nézve nem is változhatott, mert nem üdvszerző egyik sem. „A szegénység ép úgy [*sic!*] nem érdem, ahogy a gazdagság nem bűn.” (KUSZY 1939, 263. o.) Ma vajon mivel van telve az emberi szív? Ugye nem alapjaiban a pénz istenítésével, csak azért, mert nincs vagy mert túl sok van a zsebekben? A szív felől vizsgálom egy kicsit ezt a példázatot, és párhuzamba állíthatom Kain és Ábel történetével, amely teljesen más irányt vesz a test-

vérgyilkosság miatt, mégis áthallásokat hozhat textusunkhoz a Zsidókhöz írt levél értelmezése szerint. „Hit által ajánlott fel Ábel értékesebb áldozatot Istennek, mint Kain...” (Zsid 11,4) A hit jelenléte a koldus Lázárnál és hiánya a gazdag ember esetében ebben a példázatban is a sorok között olvasandó.

Igehirdetési vázlat

Krisztusban nincs szegény és gazdag, Jézus szíve közepén az elveszett ember áll

Jézus példázata nem mese, nincs is happy end: „Az sem győzi meg őket, ha valaki feltámad a halottak közül.” (Lk 16,31) Nem veszi észre a Megváltót maga körül, akinek a szíve másról van meggyőződve és mással van megtelve. A ma is tapasztalható anyagiasságot a két háború közötti időben „a mai lázarak tragikumának” nevezi egy előkészítő szerzője (TORDA 1927, 26. o.). Ez azt a hatalmas társadalmi elégedetlenséget jelentette, amelyet a szegénység tehetetlensége és ínsége okozott, és amelyet a hatalom gonoszul felhasznált. Ez a veszély ma is fennáll, és az elszegényedett ember anyagiassá válhat, mert a pénz, annak keserves megkeresése, a másoknak való anyagi kiszolgáltatottság istenné nőheti ki magát.

Hasonló a helyzet a „szegény” gazdagok esetében is, akik vakká válnak, és a pénzük válik a legfontosabbá mindenek felett. Ennek a káros szemléletű anyagiasságnak aztán minden alárendelődhet, mint például az imádság is, és ehhez még csak nem is kell nagyon szegénynek vagy gazdagnak lennünk. Kezdő lelkészként egyházi óvodába mentem hittant tartani a hároméveseknek. Hónapokig énekeltem, meséltem, imádkoztam, és ők csak néztek és hallgattak. Az első imádság, amelyet jó sokára egyikük mondott, ez volt: „Köszönöm, Istenem, hogy nem vagyunk szegények, és vehetünk még egy új autót. Legyen mindig sok pénzünk! Ámen.”

A tárgyak válnak istenekké, és használnak minket, uralkodnak rajtunk, nem pedig mi használjuk a tárgyakat, és rangsoroljuk azokat – például a pénzt – lejjebb életünk fontos dolgainak listáján. Tény, hogy ez jelen van a mi világunkban.

A két létforma Krisztusban áldássá válik

Keresztségünktől fogva néven szólított bennünket az Úr, és részesültünk isteni kegyelmében. Nem érdemeltük ki, kaptuk. Bűnösségünk miatt állandó lelki kolduslétben vagyunk, és Istenre szorulunk, a kereszthez vagyunk kötve. Így járunk az úrvacsorához is, mint ahogyan énekeljük is: „A keresztfához megyek, mert máshol nem lelhetek / Nyugodalmat lelkenek.” (EÉ 208,1) Ezt a rászorultságot látjuk a gazdag ember és Lázár életében is, bármiben is különbözik a példázat alapján az ő vallási hátterük és gyakorlatuk a miénktől. A gazdag ember képe leginkább a bennünk lakozó bűnt testesíti meg számomra, amellyel Jézus megvívott, győzedelmeskedve poklon és halálon. A Lázár helyzetéből kiolvasható lelki kolduslétből pedig hamar következtethetünk magunkra, a kegyelemért kolduló ember ráutaltságára, ahogy Luther halála előtti utolsó mondasában is említhette. A gazdag és szegény ellentétében így jelenik meg a *simul iustus et peccator* elv, amely elsőként arra mutat rá, hogy a bűn vakságából Krisztus áldozata árán vezethet világosságra bennünket ma is a Szentlélek, vagy másképp szólva: a gazdag és a koldus Lázár képében is magamat láthatom, az egyszerre bűnös és megigazult embert. Ha így találkozik bűn és megváltás az emberi életben, akkor ez valóban áldás, mert van kifelé vezető utunk és lehetőségünk, mi több, örök reménységünk.

További javaslatok az istentisztelethez

Énekek ifjúsági/családi istentiszteletre

ZÉ 126, 30, 88, 150, 3, 115, 96, 8, 51, 38, 160

Énekek hagyományos vagy tematikus istentiszteletre
EÉ 65, 232, 280, 141
Próbaénekeskönyv 019, 022, 031, 055, 065, 061, 067

Illusztrációk

TÖRTÉNET

Kuszy Emil losonci evangélikus lelkész igehirdetési előkészítőjében ezt a történetet ajánlja:

„Hogyan lehet szomjas az, akinek nincs élő teste? A szíve üres és puszta, bűnei a lelkiismeret mélyére ereszkednek s tűz módjára égetik, szomjúságot okoznak. Vajjon mivel lehetne a tüzet eloltani, a szomjúságot csillapítani? Ismeritek a kúpalakú, pirosra festett, minimaxnak nevezett tárgyat. A kezdődő tűz gyors eloltására használják. [...] Nekünk is van minimaxunk. Az úrvacsorai kehely piros vére. Isten ingyen való kegyelméből gyorsan csillapítja a lélek szomjúságát, s oltja el a bűntudat kínzó lángját. A gazdag nem ismerte a csillapító szert ép úgy, mint az a valóságban élt jómódú ember, ki a konfirmáció óta nem járult az Úr asztalához. Mikor lelkipásztora célozgatott a példázatbeli gazdag kínzó szomjúságára, azt felelte: koporsómba néhány csomag aranyat tétetek, pénzért még a másvilágon is kapok szomjoltó italt. Nem veszi

hasznát az aranyaknak, mondá a lelkész, mert a nagy tűzben mindjárt elolvad. Az ember elsápadt, s legközelebb az Úr asztalánál ivott az italból, melyből aki iszik, többé nem lesz szomjas.” (1939, 263. o.)

„Hogy Kálmánnal mi történt halálhíre után, azt rokonai sohasem tudták meg; ők nem keresték tovább az eltemetettnek véltet. Az pedig, ki tudja, hol, ki tudja, mi név alatt járja az országot, keresve a nyomort, és küzdve azzal, s nevetve azokon, akik valami tárgyról szeretik azt mondani: ez az enyim. Sokan élnek, sokan meghalnak így, akik sohasem alkalmatlankodtak a világnak vágyaik kifejezésével. Legtökéletesebb ideálja a szegénységnek: a gazdag ember fiából válik.

Szegény gazdagok!”

Jókai Mór: *Szegény gazdagok*

Felhasznált irodalom

- JÁNOSSY Lajos 1944. *Az egyházi év útmutatása*. Magánkiadás, Sopron.
- KOCSIS Imre 2007. *Lukács evangéliuma*. Szent István Társulat, Budapest.
- KUSZY Emil 1939. Mennyország és pokol. Szentháromság utáni 1. vasárnapra. *Lelkipásztor*, 15. évf. 7. sz. 260–264. o.
- TORDA Gyula 1927. A mai lázárók. Szentháromság utáni I. vasárnapra. *Lelkipásztor*, 3. évf. 7. sz. 24–27. o.

■ PETRINÉ CHIKÁN KATALIN